

Ο Τριαδικός Θεός και η κτίση (Βασίλειος Γκρίλλας, Θεολόγος, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Το ακατάληπτο της θεότητας αποτελεί πρόβλημα που αντιμετωπίζεται από όλους τους Πατέρες της Εκκλησίας στο μέτρο και στο βαθμό που καθένας επιχειρεί να κατανοήσει και να αποδείξει την ύπαρξη του Θεού μέσα από σχήματα λογικά [1]. Παρόλα αυτά η Θεολογία την ύπαρξη του Θεού δεν επιχειρεί να την προσεγγίσει στο περιβάλλον ενός φιλοσοφικού στοχασμού, αν και πολλές φορές χρησιμοποιεί τον φιλοσοφικό λόγο ως αφετηρία και τα φιλοσοφικά σχήματα ως έκφραση λόγου. Αντίθετα, η Θεολογία ξεφεύγοντας από το περιβάλλον της θεωρητικής φιλοσοφικής

νόησης και σκέψης επιχειρεί και καταφέρνει να γνωρίσει το Θεό στο περιβάλλον μιας λειτουργίας της όλης υπαρξιακής ενότητας του ανθρώπου μέσα στο φώς της θεογνωσίας. Έτσι αποφεύγεται κάθε άλογο στοιχείο και ο λόγος περί Θεού διασφαλίζεται από κάθε δαιδαλώδη άφρονα και παραπλανητική πορεία σκέψεων [2].

Σε αυτό το περίγραμμα νόησης η Θεολογία κατανοεί την ύπαρξη του Θεού διασφαλισμένη από δύο βασικές κλείδες ασφαλείας. Πρώτον μπορεί να φιλοσοφεί ο ανθρώπινος πεπερασμένος νους με όλα τα στοιχεία της φθαρτότητας και της διάβρωσης που τον απαρτίζουν αλλά δεύτερον, δίνεται η δυνατότητα ακοίμητης ασφάλειας της ανθρώπινης ύπαρξης να θωρεί το Θεό και να τον επισημαίνει στην κτίση και στην ιστορία [3]. Το βασικό στοιχείο που πρέπει να σταθεί κάποιος είναι ότι σε αυτή την προσπάθεια κατανόησης της Θεότητας οι συλλογισμοί δεν είναι μήτε πρωτογενείς μήτε πρωταρχικοί. Ουσιαστικά είναι συλλογισμοί που προκύπτουν μέσα από μια καθαρή φιλοσοφική θεώρηση και συμπλέκονται με την εμπειρία της ανθρώπινης ύπαρξης που βιώνει στην κτίση και στην ιστορία έχοντας γνώση των θείων πραγμάτων [4].

Στον ορθό θεολογικό λόγο βασική προϋπόθεση είναι η αναγνώριση της διαφοράς κτιστού και ακτίστου. Αυτά τα δύο δεδομένα είναι αποτελούν την ουσιαστικότερη και την πρωταρχική οντολογική διάκριση καθόσον επί της διακρίσεως αυτής με ριζικό τρόπο θεμελιώνεται η ετερότητα Θεού και κτίσης, κτιστού κόσμου και άκτιστου Θεού [5].

Στην διάκριση αυτή είναι αναγνωρίσιμη η μοναδική πραγματικότητα που υπάρχει. Αυτή είναι η θεότητα. Το μόνο που υπάρχει οντολογικά σε πραγματική μορφή ύπαρξης είναι ο Θεός [6]. Η κτίση αποκτά την ύπαρξή της από την μετοχή στην θεότητα. Ο λόγος είναι απλός και συνάμα ουσιαστικός. Η θεότητα είναι το ον. Η κτίση είναι μη ον. Η κτίση αποκτά ύπαρξη και λαμβάνει το διαρκές είναι της οντολογικής της παρουσίας όσο μετέχει στην όντως ύπαρξη της θεότητας [7]. Από κει η κτίση προσλαμβάνει τόσο τις ιδιότητες της όσο και τις δυνατότητες

εξέλιξης της. Μοναδική αυτόζωη αυτούπαρκτη πραγματικότητα είναι μόνο το ον, δηλ. ο Θεός [8]. Στο μη ον, δηλ. στην κτίση, δεν εντοπίζεται κανένα στοιχείο αυτοζωής και αυθυπαρξίας [9]. Για να υπάρξει το μη ον και να καταστεί ον πρέπει να μετέχει στο ον. Μόνο τότε κατά μετοχή του μη όντος στο ον, το μην ον υπάρχει, καθίσταται ύπαρξη, και τούτο επειδή η αΐδιος βούληση του Θεού ως ενέργεια θεία ορίζει την ύπαρξη του κτιστού κόσμου [10].

Η διάκριση Θεού και κτίσης κινείται ακριβώς σε αυτή την διάκριση όντος και μη όντος. Σε όλη την Πατερική Θεολογία αυτό το σχήμα διάκρισης Θεού και κτίσης, ακτίστου και κτιστού, όντος και μη όντος είναι η πρώτη και βασική διάκριση για την κατανόηση του Θεού. Ο Θεός είναι κυρίαρχος των πάντων και αυτή η κυριαρχία του γίνεται αισθητή πρωτίστως στα βιβλικά κείμενα είτε εικονικά είτε παραστατικά. Η βουλητική ενέργεια του κυρίαρχου Θεού σε όλη την κτίση δημιουργεί ένα λογικό σχήμα εξάρτησης της κτίσης στην παρουσία Του, με σαφή τονισμό της ετερότητας του μη όντος από το όν και της θεότητας από την κτίση [11].

Ο Τριαδικός Θεός σε αυτό το σχήμα κατανόησης μέσω της μετοχής του κτιστού κόσμου στον άκτιστο θεό, αποτελεί πηγή του «είναι» καθώς και πηγή της ζωής και κάθε εξέλιξης στην οποία μετέχει η κτίση. Ουσιαστικά έτσι η κτίση μετέχοντας στον Όντα Θεό γίνεται οντολογική πραγματικότητα [12]. Εξ' αντικειμένου λοιπόν στην σχέση αυτή αποκλείεται κάθε σχήμα εξάρτησης, αλλά παρουσιάζεται μια σχέση ουσίας που το καίριο σημείο που πρέπει να σταθεί κάποιος είναι το σημείο μετοχής και ο πλουτισμός της κτίσης από το πραγματικό περιβάλλον της αδαπάνητης θεότητας [13].

Αν εκλάβει ο ανθρώπινος νους την Τριαδική Θεότητα, όχι σαν μια σχέση μετοχής του κτιστού σε αυτή εκ της οποίας λαμβάνει το είναι, τότε ο Θεός μετατρέπεται σε μια ανώτερη δύναμη έξω από την κτίση, ένα κέντρο που εξαρτούνται τα πάντα από αυτόν με τρόπο απολυταρχικό, ή ακόμα σε μια δύναμη που καταδυναστεύει την κτίση και τον κόσμο. Μια τέτοια εσφαλμένη αντίληψη υπερβαίνεται μέσα από την υγιή θεολογία της μετοχής του άκτιστου στο κτιστό που δεν διασφαλίζει απλά μια ισορροπία στην πραγματικότητα Θεού και ανθρώπου, αλλά εκτείνεται ακόμα περισσότερο σε μια μυστηριακή ένωση της φθαρτότητας στην αφθαρσία, όπου η κτίση ζωοποιούται και αγιάζεται από την ακένωτη παρουσία των άκτιστων θείων ενεργειών στην ανθρώπινη φύση και στην κτιστή πραγματικότητα που την περιβάλλει [14]. Έτσι η διαφορά κτιστού και ακτίστου οριοθετεί την σχέση Θεού και ανθρώπου μοναδικά και εποικοδομητικά στο πεδίο πορείας της αναγνωρίσεως του Θεού από τον άνθρωπο [15].

Παραπομπές:

1. Ν. Ξεξάκη, *Ορθόδοξος Δογματική, Η Θεολογία του Ομοουσίου*, τ. Β', Έννοια, Αθήνα 2006, σελ. 65 και εξ..
2. Αντωνίου Παπαδοπούλου, *Θέματα Ιστορίας Δογμάτων*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσ/νίκη, 1994, σελ. 19-33.
3. Ιωάννου Δαμασκηνού, *Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως*, 1,3 PG 94, 739C.
4. Ν. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β'*, Έκθεση της ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική χριστιανοσύνη, Εκδ. Π. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη, 2009, σελ. 45-46.
5. Μ. Βασιλείου, Κατ' Ευνομίου 3, PG 29, 660A.
6. Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως, PG 94, 796C
7. Μ. Βασιλείου, Ομιλίες εις την Εξαήμερον, PG, 29,33AB, πρβλ. και Μαξίμου του Ομολογητού, Κεφάλαια περί αγάπης, PG90, 1049A και 1025B.
8. Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως, 1,13, PG 94, 853C.
9. Ν. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Γ'*, Ανακεφαλαίωση και Αγαθοτοπία. Έκθεση του οικουμενικού χαρακτήρα της χριστιανικής διδασκαλίας, Εκδ. Π. Πουρνάρα, Θεσ/νίκη, 2001, σελ. 162-168.
10. Μ. Βασιλείου, Κατ' Ευνομίου 1, PG 29, 556d-557, βλέπε επίσης Ζαχαρίου Σχολαστικού, Διάλεξις, PG 85, 1068B, Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Περί θείων ονομάτων 5,8, PG3 824C, Μαξίμου Ομολογητού, Προς Θαλάσσιον περί διαφόρων απορών, PG 90, 293D-296A, Μαξίμου Ομολογητού, Περί διαφόρων αποριών, PG 91, 1080A .
11. Μαξίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία, PG 91, 669BCD, βλέπε και Μαξίμου Ομολογητού, Εις την προσευχήν του πάτερ ημών, PG 90, 877BC, Μαξίμου Ομολογητού, Προς Θαλάσσιον περί διαφόρων απορών, PG 90, 485D.
12. Γρηγορίου Νύσσης, Περί του βίου Μωσέως, PG 44, 333AB.
13. Μ. Βασιλείου, Επιστολή 235, PG 32, 869AB.
14. Στυλιανού Παπαδοπούλου, *Θεολογία και Γλώσσα, Εμπειρική θεολογία-Συμβατική γλώσσα*, Παρουσία, Αθήνα 1997, σελ. 80-81.
15. Αντωνίου Παπαδοπούλου, *Θεολογική Γνωσιολογία κατά τους Νηπτικούς Πατέρας, Ανάλεκτα Βλατάδων*, Πατριαρχικόν Ίδρυμα

Πατερικών Μελετών, Θεσ/νίκη 1977, σελ. 105 και εξ..